

Sekstoerisme

Tom Claes

Vakgroep Wijsbegeerte en Moraalwetenschap
Centrum voor Ethiek en Waardenonderzoek
Universiteit Gent

WANNEER WE OVER SEKSTOERISME HOREN PRATEN, DENKEN WE METEEN AAN FRAAIE EXOTISCHE BESTEMMINGEN, WAAR NIET ZO FRAAIE, SOMS ZELFS MENSONTERENDE PRAKTIJKEN GEBEUREN. HET BEELD VAN JOZEF FRITZL DIE BREED GLIMLACHEND EEN MASSAGE KRIJGT OP EEN THAIS STRAND KOMT ONS DAN AL SNEL VOOR DE GEEST. MAAR HET FENOMEEN SEKSTOERISME IS MEER DAN DAT. HET IS EEN GLOBAAL GEGEVEN EN INZET EN ONDERWERP VAN VELE DISCUSSIES. HET IS OOK EEN COMPLEX FENOMEEN MET SOMS VERASSENDE INGREDIËNTEN. IN DEZE BIJDRAGE PROBEER IK ER DE CONTOUREN VAN AAN TE GEVEN, RELEVANTE LITERATUUR EROVER AAN TE DRAGEN EN EEN AANZET VAN EEN ETHISCHE APPRECIATIE ERVAN TE FORMULEREN.

“Tenminste een gedeelte van de sekswerkers die werkzaam zijn in het brede werkveld van het sekstoerisme lijkt vrij gekozen te hebben voor dit sekswerk.”

Sekstoerisme in beeld

Het beeld van de verziekte Fritzl waar zonet naar is verwezen sluit naadloos aan met het intuïtieve beeld dat we van 'sekstoerisme' en van de typische 'seks-toerist' hebben. We denken dan aan de gegoede mannelijke Westerlingen van middelbare leeftijd die zich in het verre buitenland tegoed doen aan de geneugten van commerciële seks met uitgebuite vrouwelijke en/of mannelijke prostituees, of erger nog: met kinderen. Dit beeld wordt gevoed door de populaire media, onze belangrijkste bron van informatie over sekstoerisme. Situaties zoals deze zijn jammer genoeg nog al te vaak reëel. Een deel van het sekstoerismegebeuren is inderdaad sterk mangericht, commercieel en exploitatief van aard, en prostitutiege-focus. Exemplarisch in dit opzicht zijn bijvoorbeeld de seksindustrie in Bangkok -ook wel het 'globale bordeel' genoemd- of op de stranden van Pattaya. Maar het sekstoerisme is meer complex dan men op het eerste gezicht, in navolging van deze populaire beeldvorming, zou denken: het bestaat in vele vormen, net zoals er vele soorten sekstoeristen bestaan.

Yodmanee Tepanon heeft er op gewezen dat 'de sekstoerist' eender wie zou kunnen zijn en dat geen enkel simpel

profiel van de sekstoerist de realiteit eer aan doet. Alison Murray wijst erop dat de stereotiepe beeldvorming te sterk westers gefocust is (wat de klanten betreft), onderbelicht laat dat er ook vrouwelijke sekstoeristen zijn, en naadloos aansluit bij een gedeelte van het feministisch gedachtegoed dat sterk veroordelen en afwijzend staat tegenover sekswerk, waardoor de sekswerkers zelf worden gestigmatiseerd als weerloze slachtoffers. Murray en Tepanon hebben hier een punt. Zo zijn bijvoorbeeld de grootste groep klanten van de prostituees in Thailand niet Westerlingen, maar Japanners en de lokale bevolking. Er bestaat ook zo iets als sekswerkmigratie waarbij bijvoorbeeld Thaise sekswerkers naar Japan trekken (of Britse sekswerkers naar Tenerife). Tenminste een gedeelte van de sekswerkers die werkzaam zijn in het brede werkveld van het sekstoerisme lijkt vrij gekozen te hebben voor dit sekswerk. Maar het zou ook te kort door de bocht zijn om, zoals in de door de *World Tourism Organization* gehanteerde definitie, sekstoerisme te identificeren met vormen van commerciële seks. Sekstoerisme gaat over meer dan louter reizen met de bedoeling betaalseks te hebben in een vreemd land.

De bekendste sekstoeristische bestemming is wellicht Thailand en andere Oosterse landen. Maar het sekstoerisme is een globaal en groeiend fenomeen, net zoals het toerisme zelf. Daarnaast zijn ook bijvoorbeeld Cuba en de Dominicaanse Republiek in de Caraïben, Brazilië in Latijns Amerika, en Egypte, Tunesië, Gambia en Kenia in Afrika bekende sekstoeristische trekpleisters. Dichter bij huis zijn er de Centraal Europese landen en de verlokkingen van de Middellandse Zeestranden, natuurlijk, van Spanje tot Turkije.

Vormen van Sekstoerisme

Martin Opperman systematiseert de vormen van sekstoerisme op basis van zes parameters:

- de intentie om seks te hebben met voorheen onbekenden als bedoeling van de reis
- geldelijke betaling?
- tijdsspanne dat de sekszoeker en seksverlener met elkaar doorbrengen
- het type van de relatie tussen sekszoeker en seksverlener
- type van seksuele ontmoeting
- wie reist?

Niet elke sekstoerist plant zijn of haar trip met de expliciete bedoeling seks te hebben. Wie dit wel doet kan een beroep doen op een gespecialiseerde groep van al dan niet legitieme mediators en reisbemiddelaars, hetzij voor de planning van de volledige reis, of in het doelland. Maar zoals zo vaak maakt de gelegenheid de dief. De toerist bevindt zich in een schemerzone - buiten de gewone dagelijkse routine, met voldoende vrije tijd en (vaak) ook geld, in een vreemd land met verhoogde anonimiteit en met kansen te over om (al dan niet betaalde) seks te hebben. Dat geldt niet enkel voor de tijdelijke toerist. Ook diegenen die voor langere tijd in de toeristische industrie werken, of om andere (professionele) redenen een bepaalde periode in het buitenland vertoeven, delen in de kansen. Niet voor niets heeft men voor hen de term *sexpat* bedacht.

Het grootse aandeel van seksuele contacten door toeristen met voorheen onbekenden zijn niet-commercieel van aard. Een aantal lezers zullen de vakantieflirt en hierop volgende vrijpartij niet onbekend zijn. Deze vormen

van toerismegefaciliteerde seksuele contacten zijn best als vormen van 'casual sex' te bestempelen. Die contacten kunnen met medetoeristen, met sexpats, of met de lokale (in de brede zin van het woord) bevolking gebeuren. Hoewel de meesten die zich hierin zullen herkennen zich niet als 'sekstoeristen' zullen bestempelen blijft het vaak onuitgesproken besef van de opportuniteit van losse seksuele contacten een belangrijke motivatie voor (vakantie)reizen.

Zijn dit dan 'sekstoeristen'? Niet wanneer je de enge definitie van de *World Tourism Organization* volgt. Behalve intentie moet volgens de meesten het seksuele contact bovendien ook van commerciële aard zijn. En zo komen we bij Oppermans tweede parameter, de geldelijke betaling. Maar ook hier bestaat er een scala aan mogelijkheden, gaande van aan het ene uiteinde een directe monetaire betaling voor seks tot andere, soms indirecte, vormen van compensatie en materiële verleiding zoals het aanbieden en aanvaarden van drankjes, een maaltijd of andere vormen van materiële gunstgoederen aan het andere uiteinde. Daartussen bestaat er een heel spectrum van semidirecte monetaire of andere vergoedingen en gunsten die het seksueel contact vergemakkelijken of mogelijk maken. Het is bijvoorbeeld bekend dat sommigen sekstoeristen een meer langdurige 'relatie' - gaande van een paar dagen tot weken en zelfs maanden - aangaan met lokale mensen en in ruil voor allerlei materiële compensaties seksuele diensten verkrijgen.

Het vorige houdt verband met de vijfde parameter. De sekstoeristische contacten kunnen variëren van de traditionele kortstondige lichamelijke transactie

tussen de prostituee/sekswerker en de klant, over lapdance, paaldans, strip-tease en barbezoek, ruilsekscontacten met medetoeristen, naar voyeuristische pleziertjes op het strand.

De laatste parameter - wie reist? - maakt het beeld nog meer complex. Het klassieke beeld van de sekstoerist die seks heeft met de lokale sekswerkers is maar een deel van het plaatje. Aan het ene eind van het spectrum hebben we een situatie waarin sekszoeker noch seksverlener een (lange) reis ondernemen: je kan ook sekstoerist zijn in eigen land en stad en seks hebben met mensen uit je eigen streek. Wat van belang is, is immers niet dat er een grote afstand wordt afgelegd, wel dat de sekszoeker en seksverlener elkaar ontmoeten in wat Chris Ryan een staat van 'liminaliteit' noemt en waar ik eerder al naar verwees als schemerzone. Een speciale vorm van sekstoerisme vinden we terug in het prostitutiebezoek in eigen land waarbij de keuze voor de prostituee expliciet gemotiveerd is vanuit het exotische of zelfs getraffickte karakter van de prostituee (slachtoffers van mensenhandel). Aan het andere uiteinde van het spectrum vinden de seksuele contacten plaats tussen sekszoeker en seksverlener die beiden naar de toeristische bestemming zijn gereisd en waarbij de seksverlener eventueel een sekswerker (een sekswerkmigrant) is.

Doen vrouwen het ook?

Het probleem om een greep te krijgen op het fenomeen sekstoerisme wordt mooi geïllustreerd door een van de meest heikele discussie in deze context: bestaan er ook vrouwelijke sekstoeristen?

De Caraïben staan bekend als een bekende bestemming voor sekstoeristen - ook vrouwelijke sekstoeristen in dit geval. Ze komen er naar de gunsten dingen van de *beach boys*, *rastatutes* of de *rent-a-dreads*. Westerse dames die naar de seksuele diensten van de lokale heren hengelen worden er soms ook wel *Sugar Momma's* genoemd. Vaak gaat het hier niet over directe en kortstondige betaalde seksuele contacten, maar eerder over langer durende

“De Caraïben staan bekend als een bekende bestemming voor sekstoeristen - ook vrouwelijke sekstoeristen in dit geval.”

(enkele dagen) 'onderhouds'-overeenkomsten. Als we in lijn met het vorige redeneren, kunnen we hen zonder problemen sekstoeristen noemen.

Maar Sheila Jeffreys, een bekende radicaal feministische auteur en activiste, meent dat er belangrijke verschillen bestaan tussen mannelijke sekstoeristen en vrouwen die als toerist seks hebben. Ten eerste, zo merkt ze op, is het aantal van de 'vrouwelijke sekstoeristen' (merk de aanhalingstekens) beduidend lager dan dat van de mannelijke sekstoeristen. Er zijn bovendien ook geen bordelen speciaal voor vrouwen. De 'vakantieromances' die vrouwen in de Caraïben hebben zijn volgens haar vergelijkbaar met deze die ze zouden hebben indien ze met hun vriendinnen naar Ibiza zouden reizen. Ze meent dat sommige vrouwen goedgelovige slachtoffers zijn van de 'constante' verleidingspogingen van de lokale mannen. Een ander verschil tus-

sen mannelijk prostitutiegebaseerd sekstoerisme en het 'vrouwelijk sekstoerisme' is dat er volgens haar geen indicatie is dat de lokale bevolking er traumatische schade aan overhoudt. Integendeel, ze stelt dat de (mannelijke) seksverlener er in tegenstelling tot de (vrouwelijke) prostituee seksueel plezier aan beleeft. De 'vrouwelijke sekstoerist' stelt bovendien volgens haar geen herhaaldelijk seksueel grensoverschrijdend gedrag. Dit alles staat in schril contrast met de commerciële seksindustrie. De globalisering van prostitutie heeft volgens Jeffreys een wereldwijde seksuele exploitatie van vrouwen mogelijk gemaakt - de creatie van een wereldwijde 'industriële vagina' geolied door het wereldwijde verhandelen van vrouwen.

Jacqueline Sanchez Taylor merkt in dit verband op dat er hier duidelijk sprake is van een dubbele standaard. Mannen die gelijkaardige activiteiten stellen worden zonder veel omwegen sekstoeristen genoemd, maar wanneer vrouwen dit doen spreekt men eerder van 'romantisch toerisme' waarbij de primaire drijfveer niet seksuele bevrediging maar eerder emotionele verbondenheid zou zijn. Volgens haar verhindert de radicaal feministische positie waarin seksualiteit als locus van mannelijke macht wordt voorgesteld een onbevooroordeelde kijk op en appreciatie van vrouwelijke (ook sekstoeristische) seksualiteit.

Ethische bedenkingen

Een morele evaluatie van het fenomeen 'sekstoerisme' hangt onder andere af van hoe men het begrip definieert. In de brede omschrijving van sekstoerisme maken losse, toevallige en niet- of indirect commerciële seksuele contacten het overgrote deel uit van de sekstoeristische handelingen. Wat men hiervan vindt, houdt verband met hoe men tegenover promiscuïteit staat en met hoe men het fenomeen van casual sex, *hookups* of *friends with benefits* evalueert. Het is in dit geval niet het (soms frequente) losse seksuele contact op zich dat ethische complicaties kan veroorzaken, maar eerder de manier waarop we onze sekspartner in

deze behandelen. Maar seks zonder liefde, of hoe je het ook wil noemen, hoeft niet moreel problematisch te zijn. Discussies rond sekstoerisme en vooral over de toeristische seksindustrie zijn vaak sterk moraliserend. Dit is deels het gevolg van een enge interpretatie van het fenomeen sekstoerisme. Maar er is meer aan de hand. Uit het voorgaande blijkt dat het zinloos is om alles wat onder de hoofding 'sekstoerisme' kan gebracht worden over één kam te scheren. De praktijk als geheel is te complex om in zijn geheel geproblematiseerd te worden.

Dat neemt niet weg dat er ontegensprekelijk mensonterende praktijken worden in stand gehouden en gepromoot door het sekstoerisme. De kinderprostitutie en -handel in bijvoorbeeld Afrikaanse landen als Kenya en Gambia zijn goed gedocumenteerd en verwerpelijk. Het staat ook buiten kijf dat een toenemende prostitutie ten gevolge van sekstoerisme morele vragen oproept. Waar een vraag is zal een aanbod gecreëerd worden en een gedeelte van deze commerciële seksindustrie is ontegensprekelijk moreel problematisch. Schrijnende werkvoorwaarden en uitbuiting kunnen en zullen er in veel gevallen en in vele landen door toenemen.

Maar de echte frontlijn van de ethische discussie betreffende sekstoerisme heeft mijns inziens niet meteen iets te maken met het feit dat het hier sekstoerisme betreft, maar eerder met het morele gehalte van prostitutie als zodanig. Dat mensen een toeristische bestemming uitkiezen gemotiveerd vanuit verwachte seksuele opportuniteiten mag sommigen dan al een doorn in het oog zijn, het is het commercieel georganiseerde karakter van de daar beschikbare seksontspanning dat de meeste ethische vragen oproept. Gedwongen prostitutie faalt uiteraard elke ethische test. De afwezigheid van geldige toestemming maakt deze vormen van (commerciële) seksuele activiteiten exploitatief, schadelijk voor de seksuele en persoonlijke integriteit en vandaar immoreel. Maar is elke vorm van prostitutie ethisch bedenkelijk? De cruciale ethische vraag is of prostitutie en bij uitbreiding sekswerk in se exploitatief en dus ethisch verwerpelijk is. Binnen de ethiek bestaat er geen consensus over de morele appreciatie van prostitutie en andere vormen van sekswerk. Indien sekswerk inherent exploitatief is, dan is sekstoerisme, althans in de enge betekenis van commercieel seksueel

toerisme moreel problematisch. Dit is meteen ook de positie van Sheila Jeffreys en andere radicale feministen en NGO's.

Maar niet iedereen deelt hun mening. Een ander deel van de feministische beweging, NGO's en belangengroepen allerhande menen dat een vrije en legitieme keuze voor prostitutie of andere vormen van sekswerk mogelijk is en bovendien wijd verspreid is. Recent verschijnt er een grote toevloed aan publicaties waarin sekswerk, ook binnen het kader van sekstoerisme, in verband wordt gebracht met en verdedigd vanuit een mensenrechtenperspectief en waarin de vaak geciteerde links tussen sekstoerisme, trafficking en seksuele exploitatie en slavernij worden geproblematiseerd. Binnen zo een perspectief wordt sekstoerisme eerder als een commerciële opportuniteit voor de lokale en migratoire sekswerkers beschouwd. Ik ben geneigd deze tweede optie ernstig te nemen. Maar het zal duidelijk zijn dat een grondige discussie over intrinsiek exploitatieve prostitutie versus vrij gekozen sekswerk het bestek van deze bijdrage overstijgt. Het is een discussie waarin het moderne sekstoerisme een belangrijk gegeven is, maar haar meteen ook overstijgt.